

สมาคมกับชุมชนเข้มแข็ง

นายสุจิต นิमितกุล¹

สมาคมเป็นองค์กรนิติบุคคลตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งหมายความถึง บุคคลหลายคนตกลงเข้ากัน เพื่อทำการอันใดอันหนึ่งร่วมกันอันมิใช่เป็นการหาผลกำไรแบ่งปันกัน ปกติสมาคมมักจะจำแนกเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ สมาคมนักเรียนเก่า สมาคมวิชาชีพ สมาคมกีฬา และสมาคมเพื่อดำเนินกิจการใดกิจการหนึ่ง กล่าวสรุป ก็คือ เป็นการรวมตัวของบุคคลเพื่อทำการอันใดอันหนึ่งและไม่หาผลกำไร สมาคมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเมือง การปกครอง การบริหารจัดการบ้านเมืองและการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศ อย่างไรก็ตามก็มีการพิจารณาบทบาทของสมาคมในการพัฒนาการเมืองและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เราควรหันมาพิจารณาสมาคมในมิติที่เกี่ยวกับการแบ่งเบาภารกิจของรัฐทางการฉีกกำลังของกลุ่มคน การบูรณาการของกิจกรรมดังกล่าว ตลอดจนการสร้างเครือข่ายระหว่างสมาชิกของสมาคม และระหว่างสมาคม รวมทั้งการเข้าไปมีบทบาทสำคัญในเรื่องสาธารณะบุคคลและสาธารณะประโยชน์

ในประเทศเจริญและประเทศประชาธิปไตย การรวมตัวของประชาชนไม่ว่าจะในรูปแบบสมาคมและมูลนิธิ ถือเป็นก้าวแรกของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะเมื่อบุคคลมารวมตัวกันแล้วมีวัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินกิจการใดกิจการหนึ่ง ในการดำเนินการของสมาคมหรือมูลนิธินั้นๆ ย่อมมีวิธีการจัดการที่ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย กล่าวคือ มีการจัดองค์กรที่เป็นปีกแผ่น มีกลุ่มคณะดำเนินการหรือที่เรียกว่า คณะกรรมการ มีระเบียบวิธีปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย มีงบประมาณดำเนินการเป็นการจำลององค์กรจากขนาดใหญ่มาสู่การปฏิบัติที่แท้จริง กล่าวได้ว่า เป็นโรงเรียนฝึกหัดประชาธิปไตยอย่างดีที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การเลือกตั้งกรรมการ เรื่องการประชุม การออกความเห็น การมีมติ การรับฟังเสียงส่วนใหญ่ การทำกิจกรรม โดยใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ การยอมแพ้ย่อมชนะ การยอมรับกติกา เป็นต้น ฉะนั้นในสังคมใดที่มีการตั้งกลุ่มหรือตั้ง

¹ อดีตรองปลัดกระทรวงมหาดไทย

สมาคมมีปริมาณมากเพียงไร ก็ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากเท่านั้น ทั้งนี้เพราะพลเมืองได้มีการฝึกอบรมในเรื่องประชาธิปไตยเป็นอย่างดี ฉะนั้นในแต่ละสังคมจึงมีการส่งเสริมให้มีการก่อตั้งสมาคมอย่างกว้างขวาง และทางรัฐจะเข้ามามีบทบาทในการเป็นพี่เลี้ยงคอยให้การแนะนำและช่วยเหลือชี้แนะ ไม่ปล่อยให้ไปตามยถากรรมเหมือนในปัจจุบัน

ขณะนี้เรามีสมาคมที่จดทะเบียนกับกระทรวงมหาดไทยทั้งสิ้นหนึ่งหมื่นกว่าสมาคม ส่วนใหญ่เป็นสมาคมนักเรียนเก่า สมาคมวิชาชีพและสมาคมกีฬา บรรดาสมาคมเหล่านี้มีบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เป็นผู้ที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และมีอาชีพที่เป็นปึกแผ่นและก้าวหน้า สมาคมนักเรียนเก่าเป็นสมาคมที่มีอยู่ทั่วประเทศ และเป็นองค์กรที่เป็นแกนกลางในการประสานงานระหว่างบรรดานักเรียนเก่า แล้วยังเป็นหน่วยงานในการประสานระหว่างโรงเรียนกับนักเรียนเก่า อย่างไรก็ตามบรรดาสมาคมเหล่านี้ได้ทำหน้าที่ของตนเองในฐานะองค์กร องค์กรหนึ่งตามวัตถุประสงค์ แต่สิ่งที่ได้ตามมาคือ การพัฒนาบุคคล การพัฒนาประชาธิปไตย มีสมาคมนักเรียนเก่าหลายสมาคมที่ได้ฝึกอบรมคนชั้นนำในระดับพื้นที่และต่อมาได้พัฒนาตนเองเป็นผู้นำของสังคม อำเภอ จังหวัด และบางกรณีเป็นผู้นำระดับประเทศ แต่อย่างไรก็ดีสมาคมเหล่านี้ยังมีโอกาสที่จะได้มีบทบาทในสังคมอีกมาก โดยเฉพาะสังคมในทางสาธารณะและสาธารณะกุศล เพราะสังคมของเรายังมีผู้ด้อยโอกาสอีกมากมายที่ต้องการรับความช่วยเหลือ

สมาคมวิชาชีพเป็นสมาคมอีกประเภทหนึ่งที่มีบทบาทมากในการประกอบอาชีพ การพัฒนาวิชาชีพและการพัฒนาสังคม เราจะได้ยินสมาคมทนายความ สมาคมแพทย์ สมาคมร้านค้า สมาคมพยาบาล สมาคมเหล่านี้ได้มีบทบาทในการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน หรือประชาชนผู้ด้อยโอกาสเป็นจำนวนมากในโอกาสต่างๆ สมาคมเหล่านี้ นอกจากจะควบคุมความประพฤติของบรรดาสมาชิกแล้วยังได้มีโอกาสพัฒนาวิชาชีพของตนให้ก้าวหน้าและเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ

บทบาทสมาคมในการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการให้บริการสาธารณะ ในปัจจุบันเพียงลำพังรัฐบาลไม่สามารถจะบริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้เพราะรัฐบาลมีภารกิจมากมายประกอบกับปัญหาที่เกิดขึ้นก็มีปริมาณมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะโลกร้อนซึ่งมีภัยใหม่ๆ เกิดขึ้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทของสมาคมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะสมาคมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพย่อมมีบทบาทมากและสำคัญ ทั้งนี้เพราะสมาคมเหล่านี้เป็นกลุ่มบุคคลที่มีวิชาชีพเฉพาะสามารถที่จะผนึกกำลังเพื่อรักษาผลประโยชน์วิชาชีพของตนเอง และมีอำนาจในการต่อรองกับรัฐบาลหรือองค์กรควบคุมอื่นๆ ตามปกติหน่วยราชการจะมีกำลังคนและความรู้ไม่ทันภาคเอกชนที่ก้าวหน้า ฉะนั้นในการควบคุมมาตรฐานและติดตามผลในมิตินี้ถ้ามองในแง่บวกก็เป็นการแบ่งเบาภาระแก่ทางราชการได้มาก การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประการแรกก็คือ การเรียนรู้และการสัมมนาอบรม ซึ่งสมาคมอาชีพจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลากรและพัฒนาวิชาชีพ การแบ่งเบาภาระของรัฐบาล

โดยการยื่นมือให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่ในรูปการให้ทุนการศึกษา การจัดให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพทั้งเก่าและใหม่ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาส การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มระหว่างกลุ่ม และระหว่างสมาคมกับรัฐบาล สมาคมก็ฟานนอกจากจะได้คัดเลือกนักกีฬาเด่นแล้ว ยังมีโอกาสส่งเสริมประชาชนในการออกกำลังกาย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการดำรงชีวิต เพราะการออกกำลังกายจะเป็นวิธีป้องกันโรคต่างๆ ได้เป็นอย่างดี คือ ส่งเสริมให้ประชาชนออกกำลังกายอย่างทั่วถึง

ในมติการณีกกำลังทางสมาคมเห็นว่า สมาคมเป็นกลุ่มบุคคลที่มาร่วมกันดำเนินกิจการใดกิจการหนึ่งโดยไม่แสวงหากำไร ถ้าหากสมาคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสมาคมนักเรียนเก่า สมาคมกีฬา และสมาคมวิชาชีพจึงได้จดทะเบียนเป็นหมื่นๆ ถ้าสามารถผนึกกำลังกันได้เพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลและเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่สาธารณะในโอกาสต่างๆ โดยเฉพาะเมื่อมีภัยเกิดขึ้นแก่ประชาชน รัฐบาลมีนโยบายหลายประการในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม หากสมาคมจะเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีแนวทางและแผนงานที่จะรองรับนโยบายนั้นก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เช่น นโยบายส่งเสริมอาชีพ แก่คนยากจน นโยบายพัฒนาพลเมือง นโยบายสวัสดิการสังคม การแบ่งเบาภาระรัฐบาลในเรื่องการให้ความช่วยเหลือแก่สาธารณะ ทั้งในโอกาสปกติและในโอกาสที่ประชาชนประสบภัยพิบัติในโอกาสต่างๆ โดยสมาคมจะเป็นองค์กรแรกที่เข้าไปถึงประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนคนแรก โดยได้รับการบรรเทาต่างๆ

การผนึกกำลังของสมาคมในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ อาจจะโดยการจัดการประชุมสัมมนา หรือให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้ โดยส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้จากให้ประชาชนได้เดินทางไปเรียนรู้ในพื้นที่เรียนรู้ต่างๆ เช่น ศูนย์ศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริ เช่น สมาคมส่งเสริมได้ออกค่าใช้จ่ายให้แก่ประชาชน กลุ่มคน หรือนักเรียนที่สนใจ

อย่างไรก็ดีได้ประจักษ์แล้วว่า บทบาทของสมาคมต่อการพัฒนาการเมืองการปกครอง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และถ้าสมาคมสามารถผนึกกำลังในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนแล้ว สมาคมจะขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด สมาคมจะเน้นที่แนวดำเนินการบูรณาการกับรัฐบาล ระหว่างสมาคมและกลุ่มมวลชนและภาคสังคมอย่างใกล้ชิด เพราะลำดับองค์กรใดองค์กรหนึ่งหรือคนใดคนหนึ่งคงไม่เพียงพอ ทุกส่วนจะช่วยกันและบูรณาการในการดำเนินการ เมื่อสมาคมขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพก็จะขับเคลื่อนให้ชุมชนเข้มแข็ง สังคมเข้มแข็ง และประเทศชาติก็จะเข้มแข็งเจริญในที่สุด

